

Олег Калакура

ПОЛОНІЯ ГАЛИЧИНИ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Висвітлено участь поляків Галичини в розвитку інститутів громадянського суспільства, проаналізовано розвиток національно-культурних товариств, забезпечення інтересів полонії в освіті, культурі, засобах масової інформації, контактах з історичною Батьківщиною. Визначено роль полонії як чинника українсько-польських відносин.

Ключові слова: *полонія, Галичина, етнополітика, національно-культурні товариства, українсько-польські відносини.*

Oleg Kalakura. Polonia Galicia in the socio-political processes of modern Ukraine.

The illuminated part of the poles of Galicia in the development of civil society institutions, analyzed the development of national-cultural societies, interests Polonia in education, culture, media, contacts with

the historical homeland. The role Polonia as a factor of the Ukrainian-Polish relations.

Keywords: *polonium, Galicia, Ethnopolitics, national-cultural society, the Ukrainian-Polish relations.*

Українська етнополітологія дедалі більшу увагу приділяє осмисленню участі окремих етнічних груп у становленні політичної нації, громадянського суспільства як ключових явищ у розбудові Української держави, реалізації її європейської перспективи. З відновленням державної незалежності України етнічні групи отримали можливість артикуляції та задоволення національно-культурних потреб, відродження традиційної культури, духовності, рідної мови, поставили питання участі у суспільно-політичних процесах. До цих процесів прикута увага етнополітичних студій національних та регіональних наукових осередків. Поряд з вивченням політичної участі етнічних груп, впровадження європейських стандартів етнополітичного менеджменту, сучасна політологія відводить важливе місце дослідженню суспільно-політичної активності меншин, зокрема українських поляків.

Польський національно-культурний рух як прояв громадської активності української полонії був започаткований у другій половині 1980-х рр. і частково проаналізований у працях Я.Вариводи [1], В. Гажамана [2], О.Калакури [3], Л. Мазепи [4], Л. Лойко [5], А.Любоневича [6], С.Рудницького [7] та ін. Ми розглянемо процес формування польських національно-культурних організацій Галичини у зіставленні з загальноукраїнським польським рухом, з'ясуємо можливості реалізації суспільних інтересів полонії в умовах становлення громадянського суспільства в Україні.

З проголошенням курсу на демократизацію суспільства в умовах горбачовської перебудови в СРСР починають з'являтися громадські організації нового типу, що представляють інтереси етнічних груп, зокрема польської національної меншини в УРСР. Перша з них – Польське культурно-освітнє товариство (ПКОТ) на чолі з С.Шалацьким оформлюється в 1988 р. на базі Товариства радянсько-польської дружби. Серед його засновників – вчителі, викладачі вишів з Житомира, Львова, Вінниці, Хмельницького. Статут ПКОТ засвідчив основні потреби та інтереси полонії:

підтримка від державних органів у процесі створення шкіл з польською мовою навчання, поширення відомостей про історію, культуру і мистецтво, зовнішню політику Польщі, збереження пам'яток польської культури, створення територіальних відділів організації, відділів польської книжки у бібліотеках, польських художніх колективів, співпраця зі ЗМІ у процесі висвітлення польської тематики.

Представники львівського середовища брали участь у перших засіданнях ПКОТ, але у грудні 1988 р. у Львові було засновано окреме Товариство польської культури Львівської землі на чолі з Л. Мазепою. Товариство прагнуло писати історію польсько-українських відносин з чистого листа і розгорнуло свою діяльність насамперед на землях Галичини, в межах Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей, з часом по всій території Західної України.

Лідери польської меншини в Україні встановлювали тісні контакти з державними органами і неурядовими організаціями Республіки Польща – в 1988 р. члени польських організацій брали участь у більшості заходів, що в Польщі організовувало Товариство «Полонія» (директор Ю.Кляса). У Польщі у 1988/1989 навч. р. студіювало 26 студентів з СРСР, один слухач студій польської мови і один аспірант.

На Всеукраїнському установчому з'їзді Народного Руху України у вересні 1989 р., 14% делегатів якого становили представники національних меншин, у тому числі поляки (зокрема, Л. Мазепа) було прийнято окрему резолюцію щодо забезпечення прав національних меншин в Україні. Поляки схвально поставилися до утворення у Верховній Раді опозиційної національно-демократичної фракції – Народної Ради, що ініціювала та відстояла схвалення 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України.

Метою діяльності польських культурно-національних товариств стало відродження культурно-освітніх традицій, вивчення польської мови, налагодження контактів з історичної батьківщиною – Польщею, зміцнення українсько-польських зв'язків у галузі освіти, науки та культури. Польські організації в Україні виникали за ініціативи науковців, митців і підприємців, лідерів суспільної думки як на загальнонаціональному, так і регіональному рівні,

зосереджувалися навколо парафій Римо-Католицької Церкви. На тлі змін у зовнішній та внутрішній політиці СРСР і в Україні відновлювалась і динамічно розвивалася РКЦ. У 1989 р. зареєстровано 56 нових парафій, а загалом в Україні діяло 130 парафій РКЦ.

За даними перепису населення 1989 р. все населення УРСР становило 51,4 млн чоловік, етнічних українців у його складі було 37,4 млн, або 72,7%. На всі інші національності припадало 27,3%, або 14 млн чоловік. Поляків було 219,2 тис., причому у містах їх жило 148,2 тис., в селах – 71 тис. осіб. Найбільше поляків проживало у Житомирській області – 69,4 тис. (31,7% їхньої загальної кількості), Хмельницькій – 36,6 тис. (16,7%) та Львівській областях – 26,8 тис. (12,3%) і в м. Києві – 10,4 тис. (4,8%). Перепис засвідчив зменшення польського населення на 39,1 тис. осіб порівняно з попереднім переписом 1979 р. (тоді перепис показав 258,3 тис. осіб польської національності) і підтвердив тенденцію до зменшення польського населення України у післявоєнні роки – загалом між переписами 1959 і 1989 рр. кількість польського населення зменшилася на 144,1 тис. осіб [8, с. 413–417].

Станом на травень 1990 р. ПКOT нараховувало 5 тис. членів і мало 5 обласних відділів – у Києві, Житомирі, Вінниці, Хмельницькому і Тернополі; активно діяли Польське культурно-освітнє товариство у Чернівцях, польська організація у Луганську та ін. З часом з'являються нові відділення ПКOT у Кременці, Івано-Франківську, Чернівцях, Тернополі, Ужгороді, Луцьку, Рівному, а Товариство польської культури Львівської землі створило відділи у Самборі, Мостиськах, Дрогобичі [7, с. 182]. Діяльність польських національно-культурних товариств і Польської держави призвели до формування загалом приязного клімату в Україні до Польщі і поляків, позитивно впливали на розвиток польсько-українських відносин.

Українсько-польські міждержавні стосунки стартували у 1991 р. Вже 2 грудня 1991 р. Польща та Канада першими офіційно визнали незалежність України і висловилися за встановлення з нею дипломатичних відносин. Українсько-польський діалог охопив різні рівні суспільно-політичного та культурного життя, у т. ч. між урядовими чинниками України та Польщі щодо підтримки співвітчизників у їхніх прагненнях до національного відродження та

задоволення культурних і релігійних потреб, наповнення новим змістом прикордонних зв'язків. З оптимізмом українські поляки сприйняли підписання у травні 1992 р. «Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво». Важливу роль у поглибленні українсько-польського діалогу відіграла спільна заява президентів Польщі А. Квасневського та України Л. Кучми «До порозуміння і єднання», підписана 21 травня 1997 р.

У жовтні 1991 р. на II Конгресі поляків України було засновано Спілку поляків України (СПУ, голова С.Шалацький, пізніше С.Костецький). У своєму виступі С.Шалацький наголошував на потребі голосувати на грудневому референдумі за проголошення незалежної демократичної України [7, с. 351]. Основою СПУ стали осередки ПКОТ. У січні 1992 р. у Львові на базі «опозиційних» до СПУ польських організацій було створено Федерацію польських організацій в Україні, відтоді в Україні діють дві загальноукраїнські, певною мірою конкуруючі, польські організації. У січні 1993 р. на I з'їзд Федерації польських організацій в Україні (ФПОУ) головою Федерації було обрано Е.Хмельову. Учасники з'їзду визнали, що найважливішою метою є пробудження національної свідомості, слідкування за дотриманням українською стороною Угоди про добросусідські відносини між Україною і Польщею, охоплення структурою Федерації максимальної кількості поляків і польських організацій.

Станом на 1993 р. в Україні діяло близько 30 польських громадських організацій, більшість з яких мала місцеві осередки. У 1996 р. у ФПОУ і СПУ разом було 82 організації. Крім цього, у Києві діяло ще три окремі організації – Польське культурно-освітнє товариство імені А. Міцкевича, Київське культурно-освітнє товариство імені А. Міцкевича «Згода», Польське товариство Київщини «Солідарність», виникла окрема Спілка поляків Поділля, з Товариства польської культури Львівської землі виокремився Львівський відділ Спілки поляків України. На той час Товариство польської культури Львівської землі мало 12 осередків – у Львові, Бориславі, Дрогобичі, Ходорові, Мостиськах, Стрию, Самборі, Щирці, Трускавці, Золочеві, Жовкві і Жидачеві [7, с. 215].

З початком діяльності єврорегіону «Карпати» поляки Галичини отримали додаткові можливості міжособистісних контактів з поляками Польщі, підтримки польських державних і недержавних установ.

На початку 2000-х рр. в Україні, за даними перепису 2001 р., найбільше поляків проживало у Житомирській (49,0 тис.), Хмельницькій (23,0 тис.) і Львівській (18,9 тис.) областях. В Івано-Франківській мешкало 1,9 тис. етнічних поляків, у Тернопільській – 3,9 тис. Перепис 2001 р. показав, що поляки є єдиною національною меншиною, переважна більшість якої (71%) вважає своєю рідною мовою українську [9, с. 105]. Поляки – етнічна група, яка гарно вбудована в українське суспільство. Можна говорити про певні прояви асиміляції, але поляки, як правило, давно живуть серед українців, не представляють якогось іноземного елемента. Вони мають однакові звичаї, традиції, культуру, яка мало відрізняє їх від українського етносу.

У 2003 р. чисельність СПУ сягнула 57 організацій. Водночас членська організація Федерації польських організацій в Україні – Товариство польської культури Львівської землі продовжувало працювати над створенням нових місцевих осередків, і станом на 2003 р. воно мало 17 відділів і нараховувало 7 тис. членів, а у 2009 р. мало 21 відділ і об'єднувало близько 12 тис. членів.

У 2009 р., згідно з даними Посольства РП в Україні, найбільша кількість польських організацій була у Львівському консульському окрузі – 120, другим за чисельністю був Луцький округ – 58, Київський округ – 37 організацій, Одеський – 15, Харківський – близько 10 організацій, разом 240 організацій. Більша частина польських організацій об'єднана у Спілку поляків України і Федерацію польських організацій України, причому у локальному вимірі найбільшою організацією є Товариство польської культури Львівської землі [10, с. 243].

Варто зазначити, що багато спільних інтересів артикулюють всі лідери польських організацій, а про потребу створення у Львові Польського дому, крім голови «Львівської» Федерації польських організацій в Україні Е. Хмельової, говорить ще й голова «Київської» Спілки поляків України С. Костецький [7, с. 320]. Проблема виділення ділянки для побудови Польського дому у Львові набула

загальноукраїнського та міжнародного розголосу. Про це говорилося на III З'їзді полонії і поляків за кордоном, який проходив 22–26 вересня 2007 р. у Варшаві, на V з'їзді ФПОУ 11 грудня 2010 р., на звітно-виборчих зборах Товариства польської культури Львівської землі 17.03.2012 р., на зустрічі 25 жовтня 2012 р. у Львові з Головою ради РП у справах поляків Артуром Козловським. Цей інтерес висловив президент РП Б. Коморовський на зустрічі 21 вересня 2012 р. з В. Януковичом [7, с. 353].

У 2012 р. СПУ нараховувала 15 тис. членів і мала 107 відділів, ФПОУ об'єднувала 18 тис. осіб і мала 134 відділи, а кількість польських організацій Львівського консульського округу зросла до 137 [7, с. 359]. Зупинимось детальніше на діяльності громадських організацій полонії щодо відродження та збереження польської ідентичності: національної культури, опіки народних колективів, освіти польською мовою, ЗМІ, підготовки теле- та радіопрограм, забезпечення свободи віросповідання, допомоги косялоу.

За підтримки національно-культурних товариств з'явилися етнофестивалі, багато з яких продовжує своє життя самостійно – 2 травня 1993 року з участю 23 колективів пройшов фестиваль «Teęcza Polesia» («Веселка Полісся»), який організувала СПУ. Самостійними стають також багато художніх колективів, а ті, що існують при організаціях, починають жити власним життям. Так, станом на 1993 р. польські дослідники вказують на існування хорів «Lutnia» («Лютня») і «Echo» («Ехо») зі Львова, танцювального колективу «Lwowiacu» («Львів'яни»), київського хору «Jaskółki» (Ластівки), фольклорних колективів з Києва «Pierwiosnek» («Проліски») і «Malinki» («Малина»), хору «Poleskie Sokoły» («Поліські соколи») з Житомира. Починаючи з 1996 р. ФПОУ організовує і проводить загальноукраїнські фестивалі польської культури в Україні [5, с. 280]. Станом на 1997 р. у 9 областях України діяло 57 польських самодіяльних хорів. Танцювальних ансамблів, оркестрів, 4 театри [2, с. 25].

Зрозуміло, що за територіальним розташуванням і специфікою концертні колективи представлені нерівномірно – до двох театрів у Львові, що існували ще з радянських часів (Польського народного театру і дитячого театру «Бай» при польській школі № 10 м. Львова), лише декілька років тому додався Польський театр ім. Ю. Кра-

шевського у Житомирі. А вокальних і танцювальних польських колективів, яких у УРСР не було, з'явилося дуже багато – це такі колективи, як львівський хор «Лютня», танцювальний колектив «Львів'яни», «Мостиські солов'ї», «Поліські соколи», «Куроліски», «Дзвіночки», «Мрія» з Житомира, «Барвінки» з Кременця, «Горобина» і «Райдуга» з Городка, «Слов'яночка» з Луганська, «Лютня» і «Полонез» з Чернівців, «Ластівки» з Києва. Так само як і у інших культурних напрямках, підтримку художнім колективам надає польська держава і через фінансування їх діяльності (кошти на пошиття чи придбання костюмів), і організацію заходів, де можуть виступати колективи, і шляхом навчання керівників танцювальних і хорових колективів. Зокрема, лише у 2009 р. РП надала підтримку таким колективам, як «Несподіванка» з Макіївки, хорам «Білі голубки» і «Голубки» з с. Сусли Новоград-Волинського району Житомирської області, танцювальному колективу «Куроліски» з Житомира, хору «Люмен» з Коломиї, Польському народному театру зі Львова, ансамблю «Райдуга» з селища Нова Борова Володарськ-Волинського району Житомирської області, ансамблю пісні і танцю «Веселі львів'яни», хору кафедрального костюлу у Львові, хору «Ехо» зі Львова, хору «Відродження» з Дрогобича та ін.

За роки незалежності України було реалізовано інтерес у вивченні польської мови через польські громадські організації, натомість складнішим виявилось задоволення освітніх потреб через загальноосвітні та суботньо-недільні школи. У 1992 р. Міносвіти затвердило Тимчасове положення про недільну школу національних меншин в Україні, що сприяло формуванню та вдосконаленню їх мережі. Станом на 2006/2007 навч. р. в областях України діяло 26 польських суботньо-недільних шкіл [11, с. 55–57], хоча ці дані могли стосуватися лише шкіл, зареєстрованих у місцевих відділах освіти (за даними польської сторони лише у межах Львівського консульського округу були 72 такі школи [7, с. 439]). Ситуацію з суботніми школами покращило затвердження у 2010 р. Міністерством освіти і науки програм з польської мови для суботніх шкіл. На кінець 2011/2012 навч. р. було 532 пункти вивчення польської мови (12 груп у дитсадках, 5 польських шкіл, 29 класів із вивченням польської мови, 53 школи з вивченням польської мови як іноземної,

факультативне вивчення польської мови у 83 школах, 200 суботньо-недільних шкіл і 150 курсів польської мови) [7, с. 440].

Так само важко навести дані про вивчення польської мови на курсах польських організацій. За підтримки РП станом на 1993 р. (1993/1994 навч. р.) в Україні працювало 28 вчителів з Польщі, а в 2008/2009 навч. р. – 41. [10, с. 298]. Загалом в Україні працювало 190 вчителів польської мови [3, с. 428]. Ще гіршою є ситуація з обліком курсів польської мови, що ведуться при римо-католицьких парафіях, про них можна говорити лише на підставі їх підтримки Товариством «Спільнота польська», яке, зокрема, у 2008 р. надало допомогу курсам польської мови у римо-католицьких парафіях у Броздовцях, Долині, Миколаєві, Романові, Шаровечці, чернечих згромадженнях сестер-домініканок у Чорткові, сестер слуг Ісуса у Новій Боровій Володарськ-Волинського р-ну Житомирської області, сестер-бенедиктинок у Житомирі.

Освітні потреби польської етнічної групи задовольняють дошкільні навчальні заклади – державні і приватні. У 2010/2011 навч. р. функціонували 3 групи з вихованням польською мовою в дошкільних навчальних закладах (м. Львів) та приватному дошкільному навчальному закладі у м. Стрию Львівської області (107 дітей), у Городоцькому районі Хмельницької області на базі центру розвитку дитини діє гурток з вивчення польської мови, який відвідують 30 дітей дошкільного віку, у 2 дошкільних дитячих закладах Чернівецької області використовувалися форми роботи з дітьми, що сприяють засвоєнню польської мови.

Якісні зміни у сфері задоволення освітніх потреб полонії відбулися у 2002 р. – 1 вересня урочисто відкрито побудовані у т.ч. за кошти РП дві польські школи – у Городку Хмельницької області і Мостиськах Львівської. Польською мовою навчаються діти у державних навчальних закладах, кількість яких у 2010/2011 навч. р. збільшилася у порівнянні з ситуацією в УРСР, коли існувало лише дві польські школи у Львові (№ 10 та № 24, де в даний час навчається близько 250 учнів у кожній), до 5, за рахунок нових шкіл у Івано-Франківській, Львівській і Хмельницькій областях. Крім цього, існує по одному загальноосвітньому навчальному закладу з навчанням польською та українською мовами і з навчанням польською та російською мовами (загалом польською мовою у держав-

них і комунальних загальноосвітніх навчальних закладах навчалося 1 357 учнів). ФПОУ ставить перед відповідними органами влади питання щодо визнання шкіл з викладанням польською мовою школами національних меншин.

У частині загальноосвітніх шкіл години зменшують безпідставно, посилаючись на відсутність коштів – так, за інформацією Е. Хмельової, у Старому Скалаті, Полупанівці, Галущинцях Тернопільської області рішенням обласного управління освіти ліквідовано викладання польської мови, хоча до 2008 року там було 4 години польської мови на тиждень [10, с. 251].

Федерація польських організацій в Україні у 1999 р. висловлювала зацікавленість у певній «етнізації» польської освіти через створення для поляків преференційний умов для вступу на факультет полоністики Львівського національного університету, вона також у 2003 р. наголошувала на необхідності покращення контактів польських громадських організацій в Україні з Міністерством освіти Польщі. Ці пропозиції не знайшли відгуку ані в Україні, ані у Польщі.

Плідну співпрацю з польськими навчальними закладами здійснювали Кафедра польської філології Львівського національного університету імені І. Франка. 28 загальноосвітніх навчальних закладів Тернопільської області уклали договори про співпрацю з польськими навчальними закладами. Безпосередню співпрацю також здійснювали навчальні заклади багатьох областей України.

Значні зрушення відбулися також у задоволенні інформаційних потреб польської громади. У грудні 1990 р. виходить перший номер польськомовної «Львівської газети», після 75-річної перерви, з березня 1992 р., відновився друк відомої польськомовної газети – «Київський щоденник», з грудня почала працювати «Польська Львівська Хвиля». В Житомирі з ініціативи польського громадського діяча В. Грабовського в перших випусках україномовної програми «Червона калина» з'явилися польськомовні фрагменти «У родакув» [7 с. 203]. У 1993 р. польськомовна програма у Львові виходила в ефір 7 годин на тиждень. У Житомирі раз на місяць на Обласному радіо почала виходити півгодинна польськомовна програма, потім вона виходила двічі на місяць по 45 хвилин. Польськомовні програми існували також в обласних радіокомпаніях у Черкасах і Чернівцях.

На середину 1990-х рр. формується мережа друкованих ЗМІ польської громади в Україні. Це, насамперед, «Газета Львівська», «Дзєннік кійовські» (додаток до «Голосу України»), «Бюлетень Федерації польських організацій в Україні» (Львів) (з 2008 р. – «Наші дороги»), «Голос учителя» (Дрогобич), «Львівська газета» (Львів), (Чернівці), «Радість віри» (Дрогобич), «Станіславівський кур'єр» (Івано-Франківськ), «Спільна спадщина» (Кременець), «Харцер Кресів» (з березня 1998 р. видавався у Львові Польським харцерством західних регіонів України, Львівським харцерським хуфцем «Барць»). Деякі газети польської громади отримували підтримку від української держави, зокрема, «Газета львівська», а також «Газета польська» з Житомира.

Також у Житомирі Товариство польської молоді видавало газету «Слово польське», виходила газета «Замкова гора», у Бердичеві – «Бердичівська мозаїка», у Ярмолинцях – «Голос Поділля», у Києві – кварталник «Криниця». Станом на 2012 р. до списку польської преси додалися «Волинський монітор» з Луцька, «Галицький кур'єр» з Івано-Франківська, натомість перестали виходити «Станіславівський кур'єр», «Голос Поділля», «Львівські зустрічі», «Спільна спадщина» з Кременця, «Слово польське» і «Замкова гора» з Житомира.

Радіопередачі польською мовою звучали у Львові, у Бердичеві і Чернівцях, телепередачі польською мовою показували у Житомирі і Чернівцях. Загалом станом на 1997 р. річний обсяг телепередач польською мовою становив 15 годин, радіопередач – 21 годину [2, с. 25]. «Львівська Хвиля» двічі на тиждень випускала передачі по 2,5 години на приватній радіостанції, виходила передача польською мовою у Житомирі. У 2006 р. «Львівська хвиля» мала 10 годин на тиждень у «РІЦ «Незалежність» [11, с. 76]. Сенат РП через Фонд «Допомога полякам на Сході» виділив кошти на купівлю у Львові квартири для розміщення Польського товариства «Радіо Львів», яке готувало і випускало програму «Львівська хвиля», і Товариства друзів мистецтва [7, с.214].

Загалом Польща надає вагомому допомогу польським громадським структурам в Україні. У 2009 р. Товариство «Спільнота польська» купило будинок для офісу для Мостиського відділу Товариства польської культури Львівської землі, у 2010 р. у Барі розпочали будувати Дім польської культури, а у Костюхнівці –

відновлювати будинок давньої школи, де буде створено Молодіжний центр полонійної співпраці, що було реалізацією ухваленої Президією Сенату РП програми дій на 2009–2011 рр., яка містила пункт про підтримку інфраструктури і матеріальної бази польських організацій за кордоном.

Примітною ознакою польського життя є повернення до духовних традицій, до Римо-Католицької Церкви. Неоднозначні зміни РКЦ приніс 1996 р. З одного боку, зросла кількість парафій, об'єднаних у 5 дієцезій – Львівську, Луцьку, Житомирську, Кам'янецьку і Закарпатську, почався навчальний процес на I курсі у Римокатолицькій семінарії в Брюховичах Львівської обл. З іншого боку, починаючи з 1996 р., єпископи втратили можливість запрошення священників з-за кордону без дозволу на перебування і працю, який діяв лише один рік. Станом на 1997 р. в країні функціонувало 3 духовні навчальні заклади РКЦ – Київський католицький коледж, Кам'янець-Подільська духовна семінарія, Римо-католицька семінарія в Брюховичах, а у 2006 р. Римо-Католицька Церква в Україні мала 8 духовних навчальних закладів (671 слухач) [11, с. 84].

Римсько-католицька церква на теренах Львівщини має Львівську архідієцезію, яку очолює митрополит Львівський М.Мокшицький. Вірні Церкви об'єднані у 165 релігійних організацій, а саме: один центр, 6 управлінь, 135 релігійних громад (104 священнослужителі), 17 монастирів, 4 місії, 2 духовні заклади, 109 костелів (26 – пам'ятки архітектури), 21 – у користування, 83 – у власності; за роки незалежності України збудовано 7 церков, будуються – 4 культові споруди, віруючим передано 24 некультові споруди. Керівництво Церкви та її вірні мають певні претензії до органів місцевої влади стосовно окремих колишніх культових споруд, що належали Церкві і використовуються не за призначенням або використовуються вірними інших конфесій [12].

Так, невирішеними залишилися проблеми з поверненням значної частини святинь віруючим, зокрема, на території Львівського консульського округу не повернуто віруючим костюлу Св. Марії Магдалини. Незважаючи на голодування віруючих у 2007 р., не повернуто також костюл Матері Божої Громничної. Попри рішення Верховного Суду, віруючим не віддали костюл Св. Вавринця у Хиріві, так само як і костюл Найсвятішої Діви Марії у м. Комарно

(загалом 20 об'єктів на території округу, які Римо-Католицька Церква вимагає повернути) [7, с. 279].

Парафії РКЦ проводять також іншу діяльність, пов'язану з реалізацією суспільних інтересів української полонії. Так, Центр миру і поєднання у Більшівцях Галицького р-ну Івано-Франківської області, що знаходиться на території монастиря братів францисканців, який було створено за фінансової підтримки Товариства «Спільнота польська», організував і провів 13-16 вересня 2013 р. ІХ Міжнародну наукову конференцію «Діалог культур прикордоння. Креси: поняття і дійсність».

Стосовно останніх подій в Україні, то Федерація польських організацій в Україні висловила глибоке співчуття усім родинам загиблих у Києві та інших містах України під час Революції Гідності. «Як громадяни України польської національності, надіємося, – йдеться у Заяві ФПОУ, – що зміни, які розпочав мирний протест Євромайдану, за які заплачено кров'ю його героїчних захисників, приведуть до побудови насправді демократичної держави, яка поважатиме гідність і волю своїх громадян. Ми, поляки з України, так само як українські члени наших родин, сусіди, друзі та колеги хочемо жити в безпечній і демократичній Україні, яка є частиною європейської сім'ї вільних народів. Декларуємо повну підтримку демократично обраної влади та готовність взяти спільну відповідальність за успішний розвиток України в її сьогоденних кордонах» [13].

1 листопада 2014 р. на українському й польському військових меморіалах Личаківського цвинтаря у Львові відбулася польсько-українська молитва примирення. Спільна молитва за участі римота греко-католицького духовенства відбулась на територію меморіалу «Орлят» та біля пам'ятника воїнам УГА із запалювання свічок і покладання квітів. Також відбулася молитва біля поховань воїнів АТО та загиблих на Майдані. Нова сторінка в польсько-українських відносинах, пов'язана з агресією Росії проти України, дає шанс розширити українсько-польську співпрацю на засадах взаєморозуміння та європейських цінностей.

Підводячи підсумок, зазначимо, що українська полонія за часів здобуття Україною незалежності створила розгалужену мережу громадських організацій, насамперед на Заході та у Центрі України, які опікуються збереженням польської ідентичності.

Поляки Галичини активно працюють у транскордонному співробітництві України та Польщі. Їхня діяльність позитивно впливає на сприйняття поляків в Україні та українців у Польщі та на Українсько-Польське міждержавне співробітництво.

---

1. Варивода Я. Реалізація державної етнонаціональної політики в регіонах України: спроба порівняльного аналізу / Я. Варивода // Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду / [за заг. ред. Ю. Тищенко]. – К., 2004. – С. 265–296.

2. Гажаман В. Задоволення етнокультурних потреб поляків у сучасній Україні / В. Гажаман // Польська культура в житті України. Історія. Сьогодення: матеріали II Міжнар. наук. конф., 06–09 листопада 1997 р., Київ / за ред. Ю. Вовка. – К., 2000. – С. 24–26.

3. Калакура О. Я. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у ХХ столітті / О. Я. Калакура – К.: Знання України, 2007.

4. Mazepa L. Dwudziestolecie Towarzystwa Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej / L. Mazepa // Kurier Galicyjski. Niezależne pismo Polaków na Ukrainie. Dwutygodnik. – 2008. – Nr. 11–17.

5. Лойко Л. І. Громадські організації етнічних меншин України: природа, легітимність, діяльність / Л. І. Лойко – К.: Фоліант, 2005.

6. Lubonewicz A. Szkolnictwo polskie w obwodzie lwowskim na Ukrainie w latach 1992–2002 / A. Lubonewicz // Kultura i świadomość etniczna Polaków na Wschodzie. Tradycja i współczesność. – Wrocław, 2004. – S. 357–367.

7. Рудницький С. В. Суспільно-політичні інтереси поляків незалежної України / С. В. Рудницький. – Житомир, 2014.

8. Заставний Ф. Географія України / Ф. Заставний. – Львів: Світ, 1994

9. Нахманович В. Динаміка етнонаціональних процесів в Україні і завдання державної етнополітики / В. Нахманович // Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду / [за заг. ред. Ю. Тищенко]. – К.: Укр. незалежний центр політ. досліджень, 2004. – С. 91–107.

10. Raport o sytuacji Polonii i Polaków za Granicą 2009. – Warszawa, 2009.

11. Табачник Д. В. Національні меншини України: етнокультурний вимір / Д. В. Табачник, Г. Д. Попов, Т. І. Пилипенко. – К.: Етнос, 2007.

12. Інформація про релігійну ситуацію у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.loda.gov.ua/k_n_r_pytannya-natsionalnostej-ta-relihi

13. Заява Федерації польських організацій в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://maidanua.org/2014/03/zayava-federatsiji-polskyh-orhanizatsij-v-ukrajini/>